פרק ו' משנה ח'

א] הקמה מצלת את הקמה והעומר [ודין קמה מצלת הקמה נשנה כבר לעיל פ"ה מ"ב לשיטת הר"ש ודעימיה עי' מש"נ שם], והנה המקור לזה שקמה מצלת העומר מבואר בירושלמי [הובא כאן ברמב"ם ורע"ב] אמר רבי כתיב כי תקצור קצירך בשדה ושכחת עומר בשדה עומר שסביבותיו קציר לא עומר שסביבותיו קמה, והנה זהו מקור לזה שהקמה מצלת את העומר ויל"ע מה המקור שהקמה מצלת העומר, ובפשוטו ילפי' זה מזה כמו שראינו כמ"פ שיש הקיש שכחת קמה לשכחת עומרים [עי' פ"ד מ"ו ועוד] וכ"ה בפנ"מ על הירושלמי, אבל התורת זרעים הביא מד' הספרי תצא שם איתא כך: לא תשוב לקחתו מיכן אמר רבי ישמעאל שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה אם נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית, ונמצא ב' ילפותות אחד לקמה מצלת הקמה ואחד לקמה מצלת העומר [ורמז לכ"ז הכס"מ פ"ה הכ"א].

ב] ועי' תו"ז שהאריך שבאמת יש כאן ב' דינים, הקמה מצלת העומר זהו מדין 'הצלה' נתחדש שהקמה מציל עומר אבל י"ל שלא ילפי' מזה גם שיציל את הקמה [עי' בירושלמי דקמה ייפה כוח עניים], ודין קמה מצלת קמה דין אחר מקרא דלא תשוב וכו' דכיון שראשה מגיע נקצרת עמה לא חשוב שכחה, ועי"ש שזה לא מדין הצלה רק שחסר בעיקר הדין שכחה שכיון שנקצרת עם הקמה שלא שכח גם הוא 'לא נשכח'.

ג] וכ' התו"ז דנ"מ דבדין קמה מצלת הקמה בעי' שיהיה ראשה מגיע ונקצרת עמה ולא מצינו זה בקמהמצלת את העומר ומשמע שכל שסמוך לו אף שאין מגיע לשם מציל [אמנם עי' מלאכת שלמה שגם בדין קמה מציל עומר הינו בראש מגיע ונקצרת עמה וצ"ב], והביאור ע"פ הנ"ל דקמה שמציל לאו מדין הצלה רק משום שנקצר עמה ואינו שכחה, ולזה פשוט שכל הפטור רק בנקצר עמה אבל קמה המצלת עומר מלתא דהצלה וכל שסמוך לו מצילו אף כי אינן ראש מגיע.

ד] כאמור מבואר בספרי ובמשנה לעיל פ"ה מ"ב שקמה מצלת הקמה רק בראשה מגיע ונקצרת עמה [[ועי' רמב"ם בפיה"מ כאן] אבל הרמב"ם פ"ה הכ"א לא הזכיר תנאי זה וצ"ע, וביארו בזה שהרמב"ם לשיטתו אזיל שס"ל שדין המשנה לעיל שם אירי בדין לקט [ונתחדש שיש לקט במחובר] ולשיטתו באמת אין מקור לזה שבשכחה יש דין שיהיה ראשה מגיע וכו'.

ה] הנה קמה שמצלת קמה ועומר הפשטות אירי שאותו קמה [שמצילה] אירי שלא שכחה וכ"ה בר"ש, וברמב"ם מבואר שה"ה אם שכחה רק שיש בה סאתים שאינו שכחה כמבואר במשנה הקודמת נמי הדין כן שמצלת [ולכאו' ה"ה שאינו שכחהמחמת ראשי שורות או עומרמשכנגדו מוכיח וכו' (וכ"ה לדיוקא דהש"ש עי' בסמוך)], ועי' רש"ש שדייק כן מסיפא דמתני' איזו היא קמה שהיא מצלת את העומר 'כל שאינה שכחה' וכו' הנה לא כתוב כל ש'שלא שכחה' אלא כל שאינו שכחה מאיזה סיבה שתהי' אף ששכחה.

אבל הנה בפאת השולחן חידוש גדול שבדין קמה מצלת את הקמה זה מציל רק באופן שיש בו סאתים אבל אם אין בה סאתים אף שלא שכחה הוי שכחה, ובדין קמה מצלת את העומר תצמיד הוא מציל אפי' אין בה סאתים 'אם לא שכחה' כמבואר בסיפא וזה מדויק מאוד בלשון המשנה בסיפא, יש שיטה הפוכה – שיטת הרש"ס הובא במלאכ"ש שקמה מצילה תמיד בין יש בה סאתים בין אין בה סאתים אם לא שכחה אבל קמה מצלת אצת העומר מציל 'רק' כשלא שכחה ואז מציל אפי'יש בו רק קלח והינו סיפא אבל אם לאשכחה אף שיש בה סאתים אינו מציל ועי' חי' אנשי שם. דעת הר' יוסף הובא במלאכ"ש וחי' אנשי שם להיפך – שקמה שמצלת 'את הקמה' שם היא מצילה אותו בין כשהקמה סאתים [אפי' לא שכחה] בין כשלא שכחה – אפי' הוא קלח אחד – אבל קמה המצלת את העום אינו מצילתו רק באופן שלא שכחה ואפי' קלח אחד כמבואר בסיפא אבל אם לא שכחה אף שיש סאתים לא ? אבל פשטות הדברים כמש"נ מתחילה שאין הבדל בזה ותמיד – קמה מצילה בין שלא שכחה אפי' קלח אחד - בין שיש בה סאתים אפי' שכח – ומציל בין את הקמה בין את העומר.

ו] עוד כמה פרטי דינים: עי' ירושלמי מח' תנאים שיטת רבי שגם קמת חברו מצילה וכן קמת חיטין מצלת של שעורין ורבנן ס"ל שרק שלו מציל ורק מאותו המין וכ"פ הרמב"ם פ"ה הכ"א.

ז] עי' תוספתא הובא בר"ש שאם קמה הצילה את העומר ואח"כ נקצר אותו קמה מעתה חל דין שכחה על אוו עומר שכח [אם עדיין השכחה קיימת].

ח] עי' ירושלמי ושנו"א ושערי אמונה שאם שכח ג' קלחים ולא שכח את הראשון ושכח הב' והג' וראשה של ב' מגיע לא' וראשה של ג' אינו מגיע לא' רק לב' הא' מציל על הב' והב' על הג' [נתחדש שהב' יכול להציל אף ששכחה מ"מ כיון שניצול חשובה כלא שכח ומציל [לד' התו"ז ע"פ הספרי ניחא דגדר הדין שהוא לא שכוח דאינו בכלל לא תשוב לקחתו].

ט] מבואר במשנה שהעומר אינו מציל לא את העומר ולא את הקמה, עי' בירושלמי עוד ב' שיטות רשב"ג ס"ל שעומר נמי מציל גם עומר וגם קמה, ודעת רבי שעומר אינו מציל את הקמה אבל מציל את העומר [דלא כמתני' דידן שאינו מציל גם העומר].